

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС

ЕВАНГЕЛИЕ ОТ МАРКА

Превод от испански: Десислава Николаева, 2004

chitanka.info

Тази история се случи в Лос Аламос, един чифлик на юг от Хуниин^[1], в края на март 1928 година. Главният ѝ герой беше студентът по медицина Балтасар Еспиноса^[2]. Засега е достатъчно да го обрисуваме като най-обикновен столичен младеж без други достойнства освен една почти безгранична доброта и ораторската дарба, заради която бе спечелил не една награда в английския колеж в Рамос Мехия^[3] и всякакви привилегии. Мразеше споровете, предпочиташе да приеме, че прав е не той, а събеседникът му. Макар понякога да му вървеше в хазартните игри, все пак си оставаше слаб играч, защото не обичаше да печели. Беше интелигентен и любознателен, но мързелив; на трийсет и три години все още не беше се дипломирал — оставаше му един изпит, и то по най-интересния за него предмет. Баща му, свободомислещ както повечето господа от онова време, го бе посветил в учението на Хърбърт Спенсър^[4], но веднъж, преди едно пътуване до Монтевидео, майка му го бе помолила да се закълне, че всяка вечер ще казва „Отче наш“ и ще се кръсти, и оттогава той нито веднъж не наруши обещанието си. Иначе не му липсваше кураж; даже една сутрин (макар по-скоро равнодушно, отколкото с ярост) се сби с неколцина от състудентите си, които искаха да го принудят да участва в някаква студентска стачка.

Обикновено се придържаше към спорни мнения и навици, тъй като по природа бе настроен примиренчески; родината го занимаваше по-малко, отколкото опасението, че някъде по света ни смятат за диваци; благоговееше пред Франция, но презираше французите; не уважаваше американците, но се гордееше с факта, че и в Буенос Айрес има небостъргачи; смяташе, че гаучосите от равнината са по-добри ездачи и коневъди от планинците. Когато братовчед му Даниел го покани да прекара лятото в Лос Аламос, той веднага прие, но не защото харесваше живота на село, а заради вродената си склонност да се съгласява, пък и защото не намери достатъчно основателна причина да откаже.

Основната сграда в чифлика беше голяма, но малко занемарена; в пристройките към главната къща живееше управителят — Гутре, със семейството си, общо трима души: той, синът му (рядко невъзпитан и недодялан) и едно момиче, за което не се знаеше кой е бащата. И тримата бяха високи, снажни и кокалести, червенокоси и с индиански

черти. Почти не говореха. Жената на управителя беше починала преди години.

В този чифлик Еспиноса научи много неща, които по-рано не му бяха известни и за които дори не бе подозирал. Например че не бива да караш в галоп, когато приближаваш някоя къща и че с кон се ходи само по работа. Не след дълго и сам започна да разпознава птиците по гласовете им.

Няколко дни по-късно на Даниел му се наложи да отиде в Буенос Айрес, за да сключи сделка за продажба на добитък. Надали щеше да му отнеме повече от седмица. Еспиноса, който вече се бе отегчил от *bonnes fortunes*^[5] на братовчед си и от неизтощимия му интерес към модното облекло, предпочете да си стои в чифлика в компанията на учебниците си. Горещината бе непоносима и дори нощем не се разхлаждаше. Една заран, преди да се развидели, Еспиноса се събуди от грохота на гръмотевици. Вятърът шибаше казуариновите дървета^[6]. При звука на първите дъждовни капки младежът благодари на Бога. Внезапно нахлу хладен въздух. Привечер реката излезе от бреговете си.

На другия ден, докато съзерцаваше изправен на верандата залетите поля, Балтасар Еспиноса си помисли, че метафората, сравняваща пампасите с море, тази сутрин е съвсем правдоподобна въпреки твърдението на Хъдсън, че морето ни се струва по-голямо, защото го виждаме не от седлото на кон или от височината на собствения си ръст, а от палубата. Дъждът не спираше; подпомагани (по-скоро затруднявани) от градския гост, тримата Гутре успяха да спасят голяма част от добитъка, макар че доста животни се удавиха. Към имението водеха четири пътя — и четирите бяха наводнени. На третия ден водата протече и в жилището на управителя; Еспиноса прати семейството да се настани в стаите откъм задния двор, до бараката за инструменти. Това преместване сближи гостенина и Гутре и сега се хранеха заедно в голямата трапезария, ала разговорът вървеше трудно. Тримата Гутре знаеха всичко за селския бит, но не умееха да обясняват. Една вечер Еспиноса ги запита дали тук си спомнят за нападенията на индианци от онова време, когато Хунин е бил форт. Отговориха му утвърдително, макар че щяха да сторят същото, ако ги беше попитал и за обезглавяването на Чарлс I. Еспиноса си спомни думите на баща си, който обичаше да казва, че

повечето случаи на дълголетие по селата се дължат на лоша памет или на твърде смътна представа за календарно време. Обикновено гаучосите не знаят нито годината на раждането си, нито името на този, който ги е отгледал.

В къщата нямаше друго четиво освен няколко броя на земеделско списание, един учебник по ветеринарна медицина, едно разкошно издание на драмата в стихове „Табари“, екземпляр от „История на шортхорн^[7] в Аржентина“, няколко любовни и детективски романа и една наскоро излязла книга — „Дон Сегундо Сомбра“ от Рикардо Гуиралдес^[8]. За да разнообрази някак времето, което неизбежно прекарвах край масата, Еспиноса прочете две глави на семейство Гутре — те бяха неграмотни. За нещастие управителят се оказа бивш говедар и, естествено, чуждите приключения не го интересуваха^[9]. Той каза, че работата на говедаря била лека, че винаги водели със себе си по един кон, натоварен с всичко необходимо, и че ако не бил станал говедар, никога нямало да стигне до такива места, като езерото Гомес, река Брагадо и земите на семейство Нунес в Чакабуко.

В кухнята имаше китара; преди случая, за който разказвам, ратаите седяха в кръг, някой дълго настройваше инструмента, но изобщо не свиреше. На това му викаха дрънкане на китара.

Еспиноса, който си беше пуснал брада, често се спираше пред огледалото, за да разгледа промененото си лице, и се усмихваше при мисълта, че в Буенос Айрес ще разказва до втръсване на приятелите за това наводнение. Странно, но му липсваха такива места, които не беше посещавал никога и едва ли щеше да посети: една кръчма на ъгъла на улица „Кабрера“, до която има пощенска кутия, зиданите лъвове пред един вход на улица „Хухуй“, през няколко преки от площад „Онсе“, едно заведение с теракотен под, макар че не знаеше точно къде се намира. Колкото до баща му и братята му, сигурно вече бяха научили от Даниел, че е изолиран — в етимологичния смисъл на думата^[10] — заради наводнението.

Претърсвайки къщата, все още заобиколена с вода, Еспиноса откри една Библия на английски. На последните страници бе записана историята на семейство Гътри — явно такава беше истинското им име. Коренът им беше от Инвърнес; още в началото на деветнайсети век бяха пристигнали в Новия свят — навярно като ратаи — и се бяха смесили с индианците. Семейният летопис свършваше през

седемдесетте години на деветнайсети век — явно тогава някъде са изгубили способността си да пишат. Следващите поколения вече са забравили и родния английски, а по времето, когато Еспиноса се запозна с Гутре, те с мъка говореха и испански. Не бяха религиозни, но в кръвта си още носеха — измежду суеверията на пампата — някакви смътни следи от суровия фанатизъм на калвинистите. Еспиноса им съобщи какво е открил, но те почти не му обърнаха внимание.

Прелиствайки томчето, той отвори точно на първите думи от Евангелието от Марка. За да се упражни в превод, а може би и за да види дали ще разберат нещо, реши да им почете малко след ядене. За негова изненада го слушаха внимателно и дори с мълчаливо любопитство. Може би златните букви върху корицата придаваха на книгата особено значение. „То е в кръвта им“, рече си Еспиноса.

Мина му през ума и това, че хората век след век са разказвали само две истории: за лутация се в Средиземно море кораб, който търси един обичан остров, и за Бога, разпънат на Голгота. Спомни си часовете по реторика в колежа „Рамос Мехия“ и се изпъчи прав, преди да почне да чете притчите. Тогава и през следващите дни тримата Гутре поглъщаха бързо печеното или сардините, за да стигнат по-бързо до четенето на Евангелието.

Дъщерята си имаше едно любимо агънце и го бе накичила с небесносиня панделка. Един ден агнето се нарани на бодлива тел. Гутре искаха да сложат паяжина, за да спрат кръвта, но Еспиноса го излекува с някакви хапчета. Благодарността, предизвикана от тази постъпка, го учуди. Отначало нямаше доверие в Гутре и беше скрил в един учебник двеста и четирийсетте песо, които носеше със себе си. Сега в отсъствие на господаря той бе заел неговото място и дори даваше свенливи заповеди, които незабавно се изпълняваха. Тримата Гутре вървяха след него по коридора и из стаите като изгубени деца. Докато четеше, Еспиноса забеляза, че събират трохите, останали от него по масата. Една вечер ги завари да говорят за него — не многословно, но с уважение. Като свърши с четенето на Евангелието от Марка, реши да им прочете и някое от другите три; бащата обаче го помоли да прочете още веднъж същото, за да го разберат по-добре. Еспиноса си помисли, че са като децата — обичат повече повторението, отколкото разнообразието и новото. Една нощ сънува Потопа и в това нямаше нищо чудно; събудиха го ударите на чука,

сковаващ Ноевия ковчег, и той реши, че сигурно е било гръмотевица. И наистина, дъждът, който бе поутихнал, пак се усили. Стана много студено. Гутре му съобщиха, че бурята е съборила покрива на бараката за инструменти; щели да му го покажат, щом поправят гредите. Вече не беше чужд човек, всички се отнасяха към него с внимание и почти го глезеха. Никой от тях не пиеше кафе, но за него винаги имаше една чашка, макар и с твърде много захар.

Втората силна буря се разрази във вторник. В четвъртък през нощта го събуди леко почукване на вратата, която той за всеки случай старателно заключваше. Стана и отвори — беше девойката. В тъмнината не я виждаше, но по стъпките разбра, че е боса, а после, в леглото — че е гола. Значи така бе дошла от вълн! Не го прегърна, не каза нито дума, само легна до него разтреперана. За пръв път беше с мъж. Не го целуна дори когато си тръгваше. Еспиноса си даде сметка, че даже не знае името ѝ. Движен от смътни подбуди, които така и не се опита да си изясни, се закле да не разказва на никого тази история, когато се върне в Буенос Айрес.

Следващият ден започна като всички останали, с изключение на въпроса, с който бащата се обърна към Еспиноса: дали Христос се е оставил да бъде убит, за да спаси човечеството. Еспиноса, който не вярваше в Бог, но се чувстваше длъжен да защити прочетеното, отвърна:

— Да. За да спаси всички хора от ада.

Тогава Гутре попита:

— А какво е ад?

— Място под земята, където душите ще горят вечно.

— А тия, дето му забиха гвоздеите, и те ли са се спасили?

— Да — отвърна Еспиноса; теологията открай време му куцаше.

Всъщност боеше се, че управителят ще му търси сметка за случилото се снощи.

Като се нахраниха, Гутре го помолиха да прочете още веднъж последните глави.

Подир обяда Еспиноса спа дълго, макар че сънят му бе лек, прекъсван от настойчиви удари на чук и от неясни предчувствия. Привечер стана и излезе на верандата.

— Водата спада — каза той, сякаш мислеше на глас. — Още малко остава.

— Още малко остава — повтори като ехо бащата.

И тримата го бяха последвали. Коленичили върху каменния под, го помолиха да ги благослови. След това го засипаха с хули и проклетия, заплюха го и го заблъскаха към задната част на къщата. Момичето плачеше. Еспиноса разбра какво го очакваше зад вратата към бараката за инструменти. Когато я отвори, видя небето. Обади се птица. „Щиглец“, помисли си той. Бараката нямаше покрив; бяха смъкнали гредите, за да сковат Кръста.

---

[1] Град югозападно от Перу — бел.прев. ↑

[2] За испаноезичния читател името на героя (бодлив, трънлив) автоматично се свързва с бодливата тел, наранила агнето, и с финала на разказа — бел.прев. ↑

[3] По онова време в този квартал на Буенос Айрес са били разположени богаташките вили и къщите за уикенда. Днес е индустриален район — бел.прев. ↑

[4] Хърбърт Спенсър (1820–1903) — английски философ и социолог, водещ представител на социологическия позитивизъм и на ограничената теория за държавата — бел.прев. ↑

[5] Любовни похождения, авантюри (фр.) — бел.прев. ↑

[6] Дървесен вид с вероятен произход от Югоизточна Азия и Австралия — бел.прев. ↑

[7] Шортхорн — порода късороги говеда — бел.прев. ↑

[8] Рикардо Гуиралдес (1886–1927) — аржентински писател, получил най-голяма слава с този роман. Починал в Париж — бел.прев. ↑

[9] Всъщност няма и как да го интересуват, защото, макар да описва в романтична светлина живота на гаучосите, романът отразява модерната градска носталгия по едно отминало време, което отдавна няма нищо общо с действителността — бел.прев. ↑

[10] Изолирам (от лат. *insula* — остров) — бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.